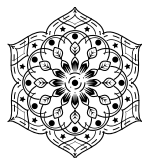

SLOVO O
“LIJEPOČINITELJIMA”

*Bez ljepote kojom svijet ukrašavaš, dan je k'o noć,
voleći Te savršen sam, ipak nestajem kao svijeća.*

(Hāfiz Šīrāzī)

Promišljajući o vrucima islama, sama nadolazi pomisao o njihovoj sveprožetosti ljepotom i lijepim. Razmotrimo samo kako su krasne kur'anske riječi – njihovo i obličje i značenje, ili hadiski iskazi (u) kojima Vjerovjesnik predivno i biranim riječima izlaže uzvišene istine. Neki će poput Alije Bejtića kazati da je pojam ljepote sastavni dio i islamskog vjerovanja. Stoga smo se odlučili ispisati nekoliko narednih redaka.

Ljepota

Bejtić veli da je ideja lijepog u ranijim misaonim svjetovima bila glavna senzibilistička preokupacija. Naravno, ljepota nije samo senzibilistička ukoliko imamo u vidu platonsko trojstvo

istinitog, dobrog i lijepog, što pojedinačno odgovara znanju/logici, etici i esteticu, a neki bi autori rekli *īmānu, islāmu* i *ihsānu*.

Hadis Muhammeda, a.s., da je Bog lijep i da voli ljepotu sažima cjelokupnu islamsku estetiku, kaže Kalin. Za sami naziv ljepote najčešće se u islamskoj literaturi susreću tri termina: *el-džemāl, el-husn* i *el-behdže*. Ljepota je Božanski kvalitet koji se ispoljava u svemu što je lijepo. Otuda je svaka ljepota na ovome svijetu samo trag Njegove ljepote. Reći će Gazālī da je ljepota Božanske uzvišenosti na vrhuncu sjaja i blještavila te da sve obuhvaća. Kad pokušava definirati ljepotu on kaže da se ljepota svake pojave sastoji u tome da u njoj bude prisutno nje dostojno potencijalno savršenstvo.

Pored toga, sama spoznaja ljepote predstavlja užitek, pa je moguće da bude omiljena sama po sebi. Zato Gazālī veli da lijepi oblici sami po sebi pružaju nasladu do te mjere da se ona može osjetiti usljed gledanja u voć(k)e, svjetlost i pupoljke, rumenu jabuku, vodu koja teče i zelenilo, bez nekoga drugog cilja. No ne treba smetnuti s uma ni to da je najvažnije obratiti pažnju na neprolaznu lj/Ljepotu ne bivajući zavarani nestalnim bljescima lijepog. Stoga, već navođeni Hāfiz kaže: *Ruža jeste lijepa, al' to nek te ne općini / uskoro će latice joj vjetar vitlat' po prašini!* Također, s druge strane treba imati u vidu i da *ljudima se prikazuje lijepom sklonost strastima, (...) ali je kod Boga najljepše mjesto za povratak* (Ālu 'Imrān, 14).

Prema tome, Gazālī ističe da je unutrašnje čulo vida jače od vidljivoga, a srce da je jače u spoznaji od oka. Ljepota onoga što se spoznaje umom veća je od ljepote pojavnih slika koje se opažaju okom. Tako je užitek srca u spoznavanju časnih Božanskih istina, koje su visoko iznad spoznajnih mogućnosti pet poznatih

čula, potpuniji i dalekosežniji, pa je i sklonost uravnotežene ljudske prirode i zdravog razuma prema njima jača.

Hazreti Mevlānā je vidio ljepotu kao neposredan otisak Božanskoga u ovome svijetu *nastajanja i nestajanja* te ju je smatrao najizravnijim načinom buđenja čovjekove svijesti i svjesnosti o duhovnome svijetu. On je u divoti vidio neposredan dokaz Boga te Njegove beskonačne (sve)milosti i (sve)moći.

Ljepota se u islamu često veže za uzvišenost i veličanstvenost, pa je otuda uobičajen izraz *el-dželāl ve-l-džemāl* (npr. Ibn 'Arabī je napisao djelce *Kitābu-l-dželāl ve-l-džemāl* prema kojem je Božija veličanstvenost dio očitovanja Njegove ljepote). Kant veli da uzvišeno dira čovjeka, a lijepo očarava.

"Lijepočinstvo"

Govoreći o ljepoti, Kur'an koristi riječ *busn* – istoznačnicu za *džemāl*. Chittick ističe da prevodioci često prevode *busn* i njene izvedenice kao "dobro", pri čemu se neumjesno gubi konotacija. Jer Kur'an opisuje Boga kao posjednika "najljepših imena" (*el-esmā'u-l-busnā*), a malo ko bi to preveo kao "najbolja imena".

Božija knjiga smjera na podudarnost između Božanske i ljudske ljepote u ajetu: *Kad stvorimo čovjeka, najljepšeg je sklada* (Et-Tīn, 4), te spominje *mubsinūn* – "lijepočinitelje", to jeste one koji žive i djeluju saobražavajući se *skladu najljepšem (abseni takvīm)*. "Činjenje onog što je lijepo" jeste obožavati Boga kao da Ga vidimo – *ibsān*, što je suštinski element islama u širem smislu te riječi.

Treba kazati i to da je čovjek privučen prema Bogu do stepena na kojem prepoznaje Božiju ljepotu. Zato će Kalin reći da rađenje stvari valjano i lijepo jeste čin približavanja Božanskom;

težeći da budemo lijepi, tražimo neposrednu Božiju blizinu. Oni koji ne vide ljepotu ne vide ni prisutnost Boga!

Ljepotom protiv tvrdokornih tumač(enj)a

U svijetu ispunjenom obmanjujućim tvrdokornim tumačenjima, ljepota može služiti kao lakmus-papir za utvrđivanje *islami-jeta* svega što za sebe tvrdi da je islamsko. S. H. Nasr drži da ona može poslužiti kao mjerilo za određivanje koje društveno, kulturno, pa čak i političko očitovanje ili pokret jeste zaista islamski, odnosno utvrditi da li samo koristi islamske simbole i slike kao slogane te sredstvo za postizanje drugih ciljeva.

Stoga se on pita da li su oni koji danas polažu pravo na to da isključivo oni govore u ime islama napravili bilo šta lijepo? Mogu li se kvaliteti spokojstva i dostojanstva, mira, sklada, ljepote i uravnoteženosti koji odlikuju vjeru islam te umjetnička i kulturološka ispoljavanja islama vidjeti u bilo čemu što su te skupine osmislile i načinile? Zasigurno da ne mogu. Da mogu, imali bi u tim skupinama vrsne kaligrafe, ljude koji bi napisali pjesničko djelo što govori o ljubavi – sestri blizankinji ljepote, one koji bi (iz)gradili velelijepna zdanja, produhovljene skladatelje i tome slično. Iz tog razloga određeni autori ističu da su rigidne ideologije intelektualno pogrešne, moralno iskvarene i estetski ružne, pa je najbolji lijek protiv njih oživljavanje islamske intelektualne tradicije s njenom misaonom dubinom, etikom i ljepotom. Dok muslimani ne otkriju ljepotu, dok to što čine ne budu činili na lijep način, utemeljen na načelima položenim od Boga i prirode stvari, neće biti oživljavanja bilo čega što zavređuje naziv “islamsko”, naglašava Chittick.

Koliko je bitno isticati naređivanje dobra i odvrćanje od zla, toliko je važno ukazivati na činjenje lijepog i izbjegavanje

ružnog. Pročišćena duša vidi krasotu i duša prosvijetljena istinom umije samo iznjedriti lijepo. Tako se čovjek pretvara u ozbiljenog "lijepočinitelja". Vrijedno je to što se jezik ljepote može lahko razumjeti. Treba samo imati bistar pogled.